

Kapitel 2:

Den royale præsident

Den royale familie og dens sønner

Det var ingen tilfældighed, at John Fitzgerald Kennedy kom til at stå i spidsen for USA i denne turbulente periode. Man må sige, at det på mange måder lå i kortene fra fødslen. I en alder af kun 43 år kom han til magten som en af de yngste præsidenter i USA's historie, og da han døde i Dallas var han den af de amerikanske præsidenter, der havde levet det korteste liv.

Kennedy blev født den 29. maj 1917 i Brookline, Massachusetts som det andet barn af en søskendeflok, der med tiden skulle vokse til hele ni børn. Kennedy-familien begyndte deres opstigning i det amerikanske samfund, da Patrick Kennedy som tusindvis af andre irere emigrerede til det nye land i 1848. Kennedy-familiens base og udgangspunkt er New England og i særdeleshed staten Massachusetts. En stat hvorfra det yngste medlem af søskendeflokken Edward Kennedy fortsat bliver valgt til Senatet.

Når vi har nævnt Massachusetts og politik, kan vi også med det samme introducere Boston og Det Demokratiske Parti. Begge JFK's bedstefædre var kendte skikkelser i partiet i Boston. Bedst kendt var morfaderen kaldet Honey Fitz, der som en meget farverig skikkelse kom til at præge den lokale politiske arena i Boston.

Det var imidlertid faderen Joseph Patrick Kennedy Sr., der for alvor bragte familien helt frem blandt de fineste familier i New England. I en alder af kun 25 år havde Joseph i 1913 opnået kontrol med en af bankerne i det østlige Boston. Derfra gik det stærkt. Via investeringer i jord og ejendomme, på børsen og i filmindustrien byggede fader Joseph et imperium af økonomisk rigdom og magt, der i forsigtige estimater er blevet anslået til ca. en kvart milliard dollars. Formentlig via sin store kyndighed og erfaring slap faderen udenom det store krak på Wall Street i 1929 uden egentlige skrammer.

Efter alt at dømme var patriarken for Kennedy-familien allerede på dette tidspunkt involveret i spritsmugling fra Canada i forbudstiden, og der er med tiden mange, der har spekuleret i, at der allerede på dette tidspunkt eksisterede en kontakt mellem Kennedy-familien og den organiserede kriminalitet i Chicago og New York. En kontakt som kunne udnyttes ved valget i 1960. Men også en kontakt som måske var skæbnesvanger i Dallas i november 1963. Ligeledes er der blevet spekuleret i, at Joe Kennedy Sr. på dette tidspunkt havde affærer med nogle af Hollywoods fremmeste kvindelige stjerner, bl.a. stumfilmstjernen Gloria Swanson.

Kennedy-børnene blev opdraget i et miljø, hvor tårer og nederlag ikke udgjorde en accepteret del af hverdagen, og hvor kun de bedste skoler var gode nok for den ambitiøse fader. Den ældste søn Joe P. Kennedy Jr. levede, som det sig hør og bør, op til de høje forventninger. Det samme kunne ikke helt siges om hans lillebror John, som nok klarede sig igennem ved både eksamensbordet og på sportspladsen, men som ikke forlod high school med noget prangende resultat. Alligevel blev han af forudseende klassekammerater udpeget som den person, der havde størst chance for at opnå succes i livet.¹

Allerede i sin tidlige ungdom kæmpede John Kennedy med helbredsproblemer. Igennem hele livet havde han voldsomme rygsmærter, delvist forårsaget af football. Som det blev forventet fulgte han i hælene på storebror og påbegyndte et studie på Harvard University. Men som en følge af de evindelige helbredsproblemer blev den unge Kennedy tvunget til at tage på rekonvalescens i Europa, hvor hans far netop var blevet udnævnt til USA's ambassadør i Storbritannien.

Med familiens politiske traditioner fra Boston var det ikke overraskende, at Joe Kennedy Sr. nærrede ambitioner om at audstrække sin indflydelse fra økonomi til politik. Via nogle generøse bidrag til Franklin D. Roosevelts demokratiske præsidentkampagne lykkedes det Kennedy Sr. at blive udnævnt til USA's ambassadør i London. Imidlertid viste Kennedy Sr. sig at være en fortalere for Chamberlains afventende politik

overfor Hitler. En kontroversiel indstilling der kostede Kennedy Sr. enhver politisk fremtid i USA efter krigsudbruddet.

Opholdet i England blev dog meget givende for sønnen John. Det storpolitiske miljø op til krigsudbruddet og de mange spændende politiske skikkelser i og omkring ambassadørhjemmet gav John et unikt materiale til sin afhandling på Harvard. Afhandlingen "Why England Slept" blev vel modtaget på universitetet, og blev senere omskrevet til en veritabel bestseller i bogform. Den unge Kennedy havde for alvor fået smag for det politiske liv, men så sig selv på dette tidspunkt som den skarpe analytiker og forfatter, snarere end som en egentlig politisk figur.

Sådan så hans far dog ikke helt på sagerne. Efter det mislykkede ophold i London kastede patriarken alle sine politiske ambitioner på sine børn og ikke mindst på den ældste søn Joe P. Kennedy Jr. og den to år yngre John F. Kennedy. Begge sønner gjorde tjeneste for USA under krigen, men det var kun JFK, der overlevede krigshandlingerne. Familiens håb, den ældste søn Joe, gjorde tjeneste i luftvåbenet, men blev skudt ned og dræbt under en hemmelig mission over Den Engelske Kanal i 1944. Dermed var John F. Kennedy den næste i rækken til at indfri faderens politiske ambitioner.

Men heller ikke John kom uskadt ud af krigen. Efter krigsudbruddet og japanernes overfald på Pearl Harbor den 7. december 1941 arbejdede John F. Kennedy som efterretningsofficer. Hans affære med Inga Arvad satte imidlertid en effektiv stopper for det søde liv i Washington, efter at FBI-direktør Hoover havde meddelt det til fader Kennedy. I stedet blev Kennedy sendt til krigen i Stillehavet, hvor han i sommeren 1943 havde kommandoen over en af flådens patruljebåde PT-109. Båden blev ramt af en japansk destroyer og gik ned, og selvom træfningen måske eller måske ikke skyldtes en fejl fra Kennedys side, oplevede den unge Kennedy i hvert fald her en af mange stjernestunder. Det lykkedes ham nemlig at redde sine mands liv. Ikke mindst udførte han en veritabel heltedåd ved at bugsere en af bådens maskinfolk til en nærliggende ø. En svømmetur på mere end fire timer, hvor Kennedy holdt den sårede kammerats redningsvest mellem tænderne, mens han svømmede ind i sikkerhed.

Den utrolige historie nåede helt til forsiden af "The New York Times" og udgjorde det perfekte og effektfulde startskud på den politiske lynkarriere, den nu ældste søn tog fat på. Faderen har senere fortalt, at da han overbragte John den tragiske nyhed om broderens nedskydning i Europa, fortalte han ham også, at det nu var hans forpligtelse at stille op til valget til Kongressen efter krigen. Efter sigende skulle det kræve en hel del alfaderligt pres for at få den unge krigshelt til at hellige sig det politiske liv i en alder af blot 28 år. Men han gjorde det, og vandt uden problemer to efterkrigsvalg til Kongressen. Den unge Kennedy indtog Washington og lovgivningsarbejdet sammen med en helt ny generation af politikere, der bl.a. talte Richard M. Nixon.

Storebror Joes død skulle på ingen måde blive den sidste tragedie i Kennedy-familiens liv. I 1948 døde lillesøster Kathleen i et flystyrt med sin mand, og forinden var en anden søster Rosemary blevet permanent indlagt på en institution efter en mislykket hjerneoperation. Af Joseph og Rose Kennedys ni børn blev fire dræbt og en tvangsinstitutionaliseret. Moder Rose Kennedy kunne således opleve at overleve fire af sine egne børn og et barnebarn, inden hun i 1995 døde i en helt utrolig alder af 105 år.

I 1952 var det så tid for endnu en markant og modig udfordring. John F. Kennedy stillede op til valg som senator for hjemstaten Massachusetts og besejrede i en inspireret valgkamp Henry Cabot Lodge. Imidlertid tvang hans dårlige ryg ham i 1954 til at lade sig indlægge for et længerevarende hospitalsforløb. I en af de seneste Kennedy-biografier "Unfinished Life" fra 2003 af Robert Dallek får vi i øvrigt for første gang et indblik i Kennedys livslange kamp mod sygdom. Hans dårlige ryg plagede ham hele livet. Men derudover blev han op til præsidentvalget diagnosticeret med stofskiftesygdommen Addisons sygdom, der kunne vise sig dødelig for Kennedy, mens han sad i Det Hvide Hus.

Men Kennedy var ikke en person, der lod sig gå på at lægernes prognoser. Allerede i 1947 gav en læge ham mindre end et år tilbage at leve i. Han kæmpede en modig og livslang kamp mod sygdom og vandt den. Ligeledes lykkedes det i høj grad at skjule sandheden for de amerikanske medier og den amerikanske offent-

lighed og befolkning. Kennedy var formentlig ikke blevet præsident, hvis sandheden om hans helbred var kommet for en dag i 1960. Men som Dallek selv har bemærket det, var nogle af USA's største præsidenter Lincoln og Roosevelt selv præget af alvorlig sygdom, uden at det forhindrede dem i at udrette store og afgørende ting i deres embedsperiode.²

Hans rekonvalescens i 1954 midt under opgøret i Senatet med McCarthys hysteriske kommunistjagt blev endnu en gang brugt til at skrive. Ud af sygdomsforløbet kom den senere Pullitzer prisvindende bog "Mænd af mod". En bog der mestendels blev skrevet af hans inspirerede medarbejder Ted Sorensen*, der senere skulle blive manden bag nogle af Kennedys mest berømte taler. Bogen fortalte historien om tidligere senatorer, der havde haft modet til at gå imod folkestemninger og stå ved deres idéer og politiske holdning. En bog om mod fra en ung, modig og ambitiøs demokratisk politiker. En profil med mod på mere i amerikansk politik.

Men også i privatlivet skete der afgørende nyt i disse år. I 1952 var John Kennedy en af Washington og det østlige USA's absolut mest eftertragtede ungarle. Den unge, velhavende og attraktive senator var endnu ugift og noget af en fangst for de mange udgaver af Kirsten Giftkniv, der altid har domineret selskabslivet i den amerikanske hovedstad. Ungkarlen Kennedy syntes at nyde det frie liv i hovedstaden med stor appetit på tilværelsen, men i 1952 var han med sine 35 år ikke helt så ung endda, og hans omgivelser pressede på for at han skulle finde sig en hustru. Med venners mellemkomst blev han sat i forbindelse med den elegante Jacqueline Lee Bouvier. Et perfekt match eftersom de begge var katolikker og kom i de samme cirkler i østkystens overklasse. Hvor Kennedy-familien havde penge og magt, kunne Jackie bidrage med den nødvendige stil og klasse. Deres ægteskab er den evige historie om gamle udtjente penge, der møder nyder og opadstræbende penge.

Der skulle dog gå et stykke tid, før bekendtskabet fik lov at udvikle sig yderligere, selvom Joe allerede havde bestemt sig, første gang han oplevede Jacqueline. Men hans søn var straks mere betænkelig med tanke på aldersforskellen på 12 år og tanken om at måtte opgive det søde liv som ungarl. Som vi allerede har været inde på, forlad han i virkeligheden aldrig livet som storforbruger af kvinder. Men lørdag den 12. september 1953 var ungarlelivet i hvert fald formelt forbi, da han gav Jacqueline sit ja ved et overdådigt bryllup i Saint Mary's Church i Newport, Rhode Island.

Brylluppet blev en high society begivenhed uden sidestykke med 600 gæster i kirken og mindst 6.000 globryllupsgæster udenfor, og Kennedy-familien forstod at udnytte den store interesse til allerede i 1953 at skabe billedet af brylluppet og familien som en royal begivenhed. Ægteskabet mellem Jack og Jackie, som de blev kaldt, blev efter alt at dømme lykkeligt, selvom også deres liv var præget af flere tragedier. Jack og Jackie fik flere børn; Caroline Bouvier Kennedy i 1957 og John F. Kennedy Jr. i 1960. Men derudover måtte de også opleve, at deres første barn blev et dødfødt pigebarn, og at deres fjerde barn Patrick Bouvier døde blot få dage efter sin for tidlige fødsel i 1963.³

* Som navnet antyder, har Ted Sorensen ganske rigtigt danske aner. Hans oldefar udvandrede fra Mors til USA i slutningen af det 19. århundrede. I foråret 2003 besøgte Sorensen Mors under pæn dansk mediebevågenhed.

En afslappet Kennedy nyder både avisen og cigaren ud for Kennedy-familiens feriested i Hyannis Port.

Kennedys tid som senator var uden de store begivenheder, eftersom han befandt sig på orlov, da senatet endelig besluttede at sætte en stopper for senator Joseph McCarthys kommunistjagt. Men da valget til præsidentposten nærmede sig i 1956 blev hans navn sat i omløb i den demokratiske lejr. Det endte dog med, at demokraterne valgte et mere sikkert par i skikkelse af den senere så berømte FN-ambassadør Adlai Stevenson som præsidentkandidat og Estes Kefauver som vice-præsidentkandidat. Valget endte skidt for demokraterne og den tidligere krigshelt Dwight D. Eisenhower fik yderligere fire år i Det Hvide Hus. Den eneste demokratiske vinder var John F. Kennedy, der havde holdt en modig og taktfuld tale på det demokratiske konvent, og hvis stjerne var for kraftigt opadgående i det demokratiske bagland. I 1958 genvandt han sin post som senator, og i 1960 var han og Kennedy-familien klar til det helt store skridt.

Kampen for præsidentembedet kunne indledes, og med på holdet var hele familien. Hans lillebroder Robert F. Kennedy blev sat i spidsen for en velsmurt kampagnemaskine. Men beslutningen om at træde ind i kapløbet om præsidentposten blev først taget efter meget nøje undersøgelser af stemninger og bevægelser hos vælgerne og i det demokratiske parti. Alle pegede i samme retning. 1960 var det rigtige tidspunkt for en Kennedy at stille op til præsidentvalget.⁴

Camelot - Kennedy i Det Hvide Hus

Selvom Kennedy stod stærkt hos demokraterne var hans nominering som præsidentkandidat langt fra givet på forhånd. Meget tidligt i kampagnen blev det klart, at hans katolske tro kunne blive en væsentlig forhindring på vej mod Det Hvide Hus. Før Kennedy var en katolik aldrig blevet valgt til præsident, og dette spørgsmål om religion i et land, hvor religionsfriheden er en af de førstnævnte personlige rettigheder i forfatningen, blev et spørgsmål der skulle vise sig at dukke op hele vejen igennem præsidentkampagnen.

Vejen mod Det Hvide Hus blev lang og hård for den unge senator. For Kennedy handlede det om at komme ud og deltage i de mange enkeltstats primærvalg. I West Virginia tilføjede Kennedy senator Hubert Humphrey et afgørende nederlag i en stat, der bestod af ikke mindre end 95 % protestantiske vælgere. Ifølge

flere forfattere havde FBI gode indicier på, at valgsejren i West Virginia blev hevet hjem som en følge af omfattende kampagnebidrag til Kennedy-kampagnen fra den organiserede kriminalitet. Betalinger der blev gennemført ved sangeren Frank Sinatras mellemkomst. Et bekendtskab der var blevet etableret via søsteren Patricia Kennedys ægteskab med skuespilleren Peter Lawford.⁵

Da Kennedy mødte op til Det Demokratiske partis konvent i Los Angeles kom han med friske valgsejre på bagsmækken af kampagnebussen og et håb om at kunne sætte en stopper for otte år med en republikaner i Det Hvide Hus. Men der var én forhindring, der stadig skulle overstås på konventet. Den udfordring kom fra Texas i skikkelse af den konservative texanske senator Lyndon B. Johnson. Kennedy klarede imidlertid udfordringen fra Johnson, og den unge senator besejrede ham allerede i konventets første afstemning med stemmerne 806 mod 409.

Kennedy-lejren indså dog meget hurtigt, at den ældre og mere konservative Johnson kunne vise sig helt afgørende at have med på holdet i valgkampen. Selvom tonen mellem Johnson og Kennedy havde været indædt uforsonlig op til konventet, blev der efter afstemningen handlet hurtigt af John Kennedy personligt. Johnson blev dagen efter tilbudt posten som vice-præsident kandidat, og sammen blev Kennedy og Johnson udpeget af konventet som demokraternes par til præsidentvalget i november.

Et på alle måder umage par med en ung, flot og dynamisk rigmandssøn fra østkysten, og den ældre mere erfarne og drevne texaner med rødderne dybt plantet i de amerikanske sydstater, der så ofte har vist helt afgørende i enhver valgkamp. Men samtidig en taktisk genistreg at sætte de to kandidater sammen for at dække hele demografien og geografien i det store land. Kennedy skulle således fokusere på de store nordlige industristater, mens Johnson skulle sikre et godt valg i syden.

Kennedy og Johnsons republikanske modstandere i valget udgjordes af Eisenhowers vice-præsident Richard M. Nixon og den Henry Cabot Lodge, som Kennedy havde slået eftertrykkeligt i senatsvalget i Massachusetts i 1952. Den republikanske kampagne gik benhårdt efter at fremstille modparten som en ung og uerfaren knøs, man ikke burde betro ledelsen af USA midt i den kolde krig. Det republikanske slogan var, at ”erfaring tæller”, på trods af at Kennedy og Nixon begyndte deres karriere i Washington samtidig i 1946, og at Nixon kun var fire år ældre end Kennedy.

Valgkampens indledning blev endnu en gang præget af spørgsmålet om Kennedys religion, og den konservative angst for at have en papist i Det Hvide Hus. Kennedy slog igen og igen på, at spørgsmålet ikke gik på hans religion, men på om han som amerikaner troede på forfatningen og dens klare adskillelse af stat og kirke. Men det afgørende punkt i valgkampen indtraf i september 1960, da Kennedy og Nixon mødtes i den første tv-transmitterede duel i et amerikansk præsidentvalg. En duel der er herostratisk berømt i Danmark, fordi de to kandidater tog så smuk plads i hver deres Wegner-stol.

I alt var der fire dueller mellem kandidaterne, som alle blev transmitteret på både tv og radio. Men det var den første, der talte for alvor, og det er interessant at notere sig, at tv-seerne efterfølgende mente at Kennedy klarede sig bedst, mens radiolytterne havde Nixon som den kandidat, der havde klaret sig bedst. Udseende og fremtræden betyder noget, og som vi alle ved, er tv-mediet utrolig magtfuldt i moderne politik. Duellerne på tv i 1960 blev første eksempel på denne efterhånden trivielle kendsgerning. Nixon havde en meget kraftig skægvækst, og derfor måtte sminkøren sminke ham ekstra for at dække over en hel dags skægstubbe. Det fik Nixon til at tage sig gammel og udtjent ud, samtidig med at han præcis på tidspunktet for tv-optagelserne kom tilbage efter nogle dages sygdom et par kilo lettere. Alt i alt fik det Kennedy til at tage sig ud som den dynamiske kandidat. Han var manden med de nye visionære idéer, og denne mere dynamiske fremtræden skulle vise sig afgørende i november 1960.

Kennedy forbereder sig til de afgørende tv-debatter med Nixon i godt dansk møbeldesign.

I realiteten var der dog ikke stor forskel på de to kandidaters holdninger til de afgørende emner. Men i en af tv-debatterne indtraf en meget interessant meningsudveksling i spørgsmålet om det Cuba, der året før havde gennemlevet Castros magtovertagelse. Som vice-præsident havde Nixon været med til at iværksætte hemmelige invasionsplaner og udstrakt støtte til de mange eksil-cubaneres arbejde for en kontra-revolution på den smukke ø blot nogle hundrede kilometer fra USA. På dette tidspunkt var planerne for den senere invasion i Svinebugten allerede aldeles fremskredne.

Men under en af debatterne gik Kennedy til angreb på Nixon for ikke at have gjort nok for at hjælpe eksil-cubanerne. Et noget ufint trick eftersom Nixon ikke på tv kunne stå og fortælle om de hemmelige og meget udførlige planer for en invasion af Cuba. Derfor fremstod det efter debatten som om Nixon ikke havde tænkt sig at støtte eksil-cubanernes sag, selvom han i virkeligheden havde været med til at iværksætte en af de største hemmelige paramilitære operationer i landets historie. Spørgsmålet om Cuba skulle dog hurtigt vende tilbage til Kennedy som en boomerang.

John F. Kennedy vandt valget i 1960. Men det skete med et historisk snævert flertal, som vi skal helt til valget i 2000 for at finde magen til. Kennedy indkasserede 34.227.096 stemmer, mens Nixon måtte nøjes med blot 118.550 færre stemmer. Selve valgnatten udviklede sig til en neglebidende gyser, hvor der i de fire afgørende stater Californien, Illinois, Minnesota og Michigan var kamp til sidst fløjt om valgmandenes stemmer. Ud på valgnatten den 8. november 1960 stod det imidlertid klart, at de tre sidstnævnte stater gik til Kennedy, og at den unge senator var USA's 35. præsident. Kl. 5.45 den morgen rykkede Secret Service ind i familien Kennedys liv.⁶

Man kan sige, at det er en af historiens store tilfældigheder, at Richard M. Nixon var så uhyre tæt på at besejre senatoren fra Massachusetts. Men han var ikke tæt nok. I juni 1963 blev der gennemført en meningsmåling, hvor man spurgte amerikanerne, hvem de havde stemt på ved valget i 1960. 59 % huskede, at de havde stemt på Kennedy, skønt det virkelige tal kun var 49,7 %. Efter Kennedys død i november 1963 gennemførte man den samme undersøgelse. Da var resultatet steget til hele 65 %.⁷

Den konstatering tjener til den eviggyldige og eftertænksomme pointe, at eftertiden har det med at se bestemte perioder og bestemte personer i et bestemt lys. Ved valget i 1960 var Kennedy ikke den klare politiske stjerne, han senere fremstod som. Han var endog meget tæt på at tabe til vice-præsident Nixon. Men med tanke på Nixons håndtering af krigen i Vietnam og den senere Watergate skandale, efter at han i 1969 kunne indtage Det Hvide Hus som kulmination på et storstilet politisk comeback, er der formentlig mange mennesker, der priser sig lykkelige over, at det var Kennedy og ikke Nixon, som befandt sig i Det Hvide Hus, da invasionen i Svinebugten og Cuba-krisen for alvor truede verdensfreden og bragte verden på randen af et atomart Ragnarok.

Som så meget andet med Kennedy er bedømmelsen af hans tid i Det Hvide Hus fortsat omgærdet af kritisk diskussion og helgendyrkelse, til trods for at han kun fik præcis 1.022 dage i præsidentembedet*, og på ingen måde kan siges at have haft en afgørende historisk betydning på linie med George Washington, Abraham Lincoln eller Franklin D. Roosevelt. Men når alt det er sagt, og alle skandaler og myter er tygget til ende, vil det formentlig stå tilbage, at Kennedy holdt hovedet befriende koldt under Cuba-krisen og dermed var med til at afværge katastrofen og igangsætte en fredelig dialog med Sovjetunionen.

Det vil ligeledes stå tilbage, at han som præsident var fast besluttet på at støtte op om borgerrettighedsbevægelsen, og dermed var med til at indvarsle de politiske forandringer, der senere fulgte i 60'erne - ikke mindst i de amerikanske sydstater. Allerede som senator i midten af 50'erne havde Kennedy støttet borgerrettighedssagen, og den indstilling blev fulgt op af handling fra ham som præsident og fra hans bror Robert Kennedy, der blev USA's nye justitsminister i den nye regering.⁸

Den 20. januar 1961 blev Kennedy indsat som USA's 35. præsident ved en ceremoni i Washington. Ved ceremonien aflagde den nye præsident Kennedy ed som præsident overfor højesteretsdommer Earl Warren med den venstre hånd på Honey Fitz' gamle bibel, hvorefter Kennedy tog hul på en indsættelsestale, der for altid vil blive husket som et af flere oratoriske mesterstykker fra Kennedy og hans taleskrivere. I talen lagde Kennedy ikke skjul på, at en ny og visionær generation nu tog over i Washington fyldt af energi og nye idéer og fast besluttede på at gøre en forskel i USA og i verden.[†]

”Let the word go forth from this time and place, to friend and foe alike, that the torch has been passed to a new generation of Americans.”⁹

Signalet til borgere i USA og hele verden var ikke til at misforstå. Der blæste nye og friskere vinde over Washington denne januardag, og som effektiv afslutning på sin indsættelsestale valgte Kennedy nogle sætninger, der for altid har prentet sig ind i den kollektive bevidsthed. Med tanke på fremtidens udfordringer i USA og verden henvendte Kennedy sig direkte til tilhørerne med disse mindeværdige og meget ofte citerede og parodierede ord:

”And so my fellow Americans: ask not what your country can do for you – ask what you can do for your country.

My fellow citizens of the world: ask not what America will do for you, but what together we can do for the freedom of man.”¹⁰

Men så snart festlighederne var overstået, meldte hverdagen sig med ubønhørlig slagkraft for den nye præsident. Normalt vil en ny præsident gerne have de første 100 dage til sin rådighed, før det politiske spil for alvor går løs og præsidenten bliver jaget vildt af oppositionen. For Kennedy skulle det ikke komme til at gå så roligt for sig. Med sin indsættelse arvede han nemlig en række udenrigspolitiske problemer fra den forrige administration. Ikke mindst arvede han en hemmelig krig mod Cuba fra sin forgænger Eisenhower.

Som det hører sig til, mødtes Kennedy med den afgangende præsident allerede den 18. november 1960 for en snak om de emner og sager, som den nye præsident skulle overtage. På dagsordenen stod bl.a. den hemmelige krig mod Castros Cuba og situationen i det sydøstlige Asien, hvor Eisenhower specielt udtrykte be-

* Fra indsættelsen den 20. januar 1961 til den 22. november 1963 er der i alt 1022 dage. Fra det tal er det herefter en nærmest almen sprogbrug at tale om Kennedys 1.000 dage i Det Hvide Hus.

† Vi har her valgt at fastholde talen på originalsproget. Det vil efter denne forfatters mening være næsten helligbrøde at oversætte Kennedys smukke og formfuldendte amerikanske sætninger til dansk.

kymring for Laos. Da Kennedy senere var på plads i Det Hvide Hus, fortalte han undrende en medarbejder, at Eisenhower aldrig på noget tidspunkt havde nævnt Vietnam i deres samtaler.¹¹

Der skulle imidlertid gå mindre end 100 dage, før den unge præsident for alvor kom i ilden. Helt præcist var der gået 90 dage, da 1.400 eksil-cubanere den 18. april gik i land i Svinebugten – Bahia de Cochinos. Den CIA-trænede ”La Brigada” ville med invasionen slå Castros revolution tilbage, og det skulle ske med hjælp fra vennerne i Washington. Selv om det var en plan, der var godkendt og sat i værk under Eisenhower og med Nixon som en ivrig iværksætter, var den også godkendt af den nye præsident på råd fra CIA og efter nøje rådslagning med den militære generalstab i Pentagon.¹²

Invasionen var en fiasko af uhørte dimensioner. De 1.400 kontrarevolutionære stod overfor en enorm cubansk forsvarsstyrke. Det kan således roligt siges, at oddsene ikke arbejdede for en angrebsstyrke, som var i undertal i forholdet 143 til 1.¹³ Navnet Svinebugten var i en ganske ubehagelig ironisk forstand meget velvalgt, idet invasionen udviklede sig til et slagtehus på de cubanske strande. Planlæggerne i Langley og Pentagon havde fatalt forregnet sig. Planen var efter sigende, at et amerikansk flyangreb mod cubanske lufthavne og stillinger skulle indlede angrebet, og derefter følges op af endnu et luftangreb til støtte for invasionen.

Det første angreb blev gennemført af det amerikanske luftvåben. Men da nyhederne om katastrofen nåede Kennedy, nægtede han at beordre et nyt angreb fra luften til støtte for invasionsstyrkerne. Den totale katastrofe var en realitet for den unge præsident efter blot 90 dage i embedet.

Med hvad vi ved nu, synes meget at pege i retning af, at invasionen i Svinebugten i virkeligheden var et snedigt baghold planlagt af efterretningsfolk i Washington med det formål at lokke en uerfaren præsident til at beordre en egentlig amerikansk invasion med fuld brug af flåde, luftvåben og egentlige landstyrker. Vi ved nu med sikkerhed, at CIA var klar over, at invasionsplanerne var lækket til cubanerne, som havde infiltreret det store kontingent eksil-cubanere i USA.¹⁴

Katastrofen var altså givet på forhånd, selvom både CIA og Pentagon havde forsikret Kennedy om at den ville lykkes, til trods for at invasionsstyrkerne gik i land med lette håndvåben, forældede kort og med en styrke, der var fatalt undertallig. Vi får nok aldrig at vide, om CIA reelt havde lagt en fælde for præsidenten. Men som et kontrafaktisk tankespind er det let at fortabe sig i det faktum, at den senere præsident Nixon i november 1964 udtalte, at havde han været i Det Hvide Hus i foråret 1961, ville han have beordret en fuldbåren amerikansk invasion.¹⁵ Med Nixon i Det Hvide Hus allerede i 1961 ville verden utvivlsomt have set anderledes ud i dag.

Kennedy tog hele skylden for fiaskoen i offentligheden, men katastrofen fik ironisk nok ikke hans popularitet til at dale. En meningsmåling kort efter viste, at hele 83 % af den amerikanske befolkning støttede ham. Det fik Kennedy til lakonisk at udbryde, at han fulgte sporet fra Eisenhower, som scorede højere og højere i meningsmålingerne, jo mere han kvajede sig.¹⁶ Den fejlslagne operation fik dog alvorlige konsekvenser i Washington. Kennedys tillid til rådgivningen fra CIA og Pentagon havde lidt et afgørende knæk, og i alle fremtidige sikkerhedsspørgsmål inddrogede han helt rutinemæssigt råd fra andre kilder for at balancere rådene fra det etablerede militære og efterretningsmæssige apparat.

Forholdet mellem præsident Kennedy og de indflydelsesrige kræfter i militæret og efterretningsvæsenet havde lidt et afgørende knæk. Det blev ikke mindre, da han senere fyrede en række af topfolkene i CIA. Deriblandt CIA's direktør Allen Dulles, som senere kom til at virke som medlem af Warrenkommissionen.

Kennedy satte sig for at destruere de hemmelige militæroperationer én gang for alle, og gav den ordre, at den militære generalstab i Pentagon fremover havde det fulde ansvar for hemmelige operationer i stil med Svinebugten. Med disse ordrer og en lang række fyringer i CIA af bl.a. Dulles og hans vice-direktør i CIA

Charles Cabell blev det hemmelige CIA-vælde i efterkrigstiden ”knust i tusind stykker”, sådan som Kennedy havde ønsket det oven på fiaskoen i Svingebugten.*

Selvom Kennedy foretog dramatiske ændringer efter fiaskoen i Svinebugten, var hele spørgsmålet om Cuba bestemt ikke forsvundet fra hans agenda. Men hvor fiaskoen i 1961 udgjorde et absolut lavpunkt for Kennedy, blev den næste krise om den turbulente ø en af de fineste stunder for Kennedy. Denne anden Cuba-krise i oktober 1962 har siden været objekt for utallige indgående historiske analyser – og mindst lige så mange opgaver i historie på gymnasiet og HF her i Danmark.

En af de gængse opfattelser synes at være, at høgene i Moskva og den slagfærdige sovjetiske leder Nikita Khrustjov ønskede at udnytte den svaghed og usikkerhed den unge præsident havde udvist med Svinebugten til at opnå indrømmelser i våbenkapløbet eller i det betændte spørgsmål om Berlin, hvis deling nu var blevet gjort sygelig klar med bygningen af en mur midt igennem den delte by.

Op igennem 1950'erne havde russerne demonstreret en nærmest forbløffende teknologisk overlegenhed indenfor raketteknologien. Det gjaldt ikke mindst for lang- og mellemdistanceraketter, selvom amerikanerne overvurderede russernes overvældende produktion af den type raketter. Der var imidlertid ikke tale om nogen overdrivelse, da amerikanske U2-fly i oktober 1962 opdagede, at russerne i al hemmelighed var i færd med at opstille avancerede mellemdistanceraketter på Cuba blot nogle få hundrede kilometer fra USA' kyst. Raketter der inden for få minutter ville kunne ramme de fleste amerikanske storbyer.

Kennedy var nødt til at reagere. Men som det var tilfældet i 1961 måtte han også denne gang kæmpe med en generalstab og et efterretningsvæsen, der inderligt ønskede en revanche for den forsmædelige katastrofe med Svinebugten og rette et angreb mod Cuba, der en gang for alle ville sætte en stopper for den kommunistiske aggression og den cubanske revolution, der kunne spredes videre til den vestlige halvkugle og USA's sydlige naboer.

Dilemmaet var til at tage at føle på. Sovjetiske atomraketter så tæt på USA var helt uacceptabelt. Det samme var en militær aktion mod Cuba og et luftangreb mod missilerne, selv om chefen for luftvåbenet Curtis LeMay pressede kraftigt på for at komme i aktion. Vi ved nu, at der befandt sig ikke mindre end 40.000 sovjetiske styrker på Cuba på dette tidspunkt, og at russerne havde stående ordrer til at forsvare sig med taktiske a-våben overfor en amerikansk invasionsstyrke. En invasion på dette tidspunkt havde utvivlsomt resulteret i enorme tab og en start på egentlige krigshandlinger mellem de to supermagter. Derfra ville der højst have været et par timer til det atomare ragnarok.

Verden holdt vejret, mens Kennedy overvejede sine diplomatiske og militære muligheder. I sidste ende valgte Kennedy at afprøve en hård diplomatisk linie med bl.a. en mindeværdig fremtræden af ambassadør Adlai Stevenson i FN og etableringen af en ”karantæne” omkring Cuba, der skulle forhindre nye sovjetiske skibe i at nå Cuba. Det diplomatiske pres virkede, og Khrustjov gik i sidste ende med til at fjerne alle missiler fra Cuba. Men det skete ikke uden en pris. Det står nu klart, at Kennedy gik med til en handel med Sovjet, hvorefter USA fjernede mellemdistanceraketter fra Tyrkiet og lovede ikke at invadere Cuba, såfremt russerne gik ind på at fjerne alle raketter fra Cuba.

Kennedy afværgede således denne højspændte situation, men det havde sin pris. I øjnene på Washingtons mere koldkrigeriske kredse havde han under Cuba-krisen gået i sin fars kujonagtige fodspor og som Chamberlain givet utilgivelige indrømmelser til den kommunistiske fjende. For høgene var Kennedy en præsident, der udgjorde en sikkerhedsrisiko mod den frie verdens interesser.

* Ligeledes installerede Kennedy efter Svinebugten elektronisk optageudstyr i Det Hvide Hus og i hans ovale kontor. Kennedy ville tydeligvis ikke igen opleve, at efterretningsstjenesten kunne stå og lyve ham direkte op i ansigtet på præsidentens kontor uden at han kunne stå til ansvar for det bagefter. Det var det selv samme elektroniske udstyr, som senere fældede Nixon under Watergate.

På samme tid er det interessant at tænke sig, at Khrustjov formentlig kæmpede de samme kampe mod Moskvas høge i Politbureauet. To år efter Cuba-krisen var begge ledere fjernet fra magten. Khrustjov ved en kuplignende magtovertagelse i Kremles kringelkroge og Kennedy som et offer for en eller flere attentatmænds kugler. Som vi skal se senere, har det selvsagt givet anledning til en hel del spekulation, at de to statsledere fra Cuba-krisen, der måtte kæmpe hver deres kamp med hver deres høge, kort tid efter begge var fjernet fra magten.

Selvom høgene i regeringsbyen og de indædte Kennedy-hadere ikke var tilfredse, stod Kennedy efter Cuba-krisen meget stærkt i verdensopinionen og i de amerikanske vælgeres bevidsthed. Krisen var Kennedys endegyldige svendeprøve, hvor han havde udvist handlekraft og havde reddet verden fra atomar undergang. På vej mod valget i november 1964 var der således ikke mange, der tvivlede på, at Kennedy ville få yderligere fire år i Det Hvide Hus. Kennedy ville have mødt senator Barry Goldwater i 1964, og ville formentlig have opnået en mindst lige så knusende valgsejr, som det lykkedes Johnson at opnå. Johnson vandt samtlige stater på nær seks i syden. Men den sejr satte kuglerne i Dallas imidlertid en effektiv stopper for.

Efter Cuba-krisen oplevede Kennedy en tid i storhed, og en tid som særlig vil blive husket for to historiske taler. I 1963 var spørgsmålet om Berlins status ingenlunde afklaret, og Sovjetunionen pressede fortsat på for en løsning på problemet med den delte by. Midt i denne direkte fysiske konfrontation mellem de to supermagter og samfundssystemer talte Kennedy ved rådhuset i Vest-Berlin og med Willy Brandt ved sin side den 26. juni 1963. I en medrivende tale henvendte han sig direkte til de tyske hjerter:

”Freedom has many difficulties and democracy is not perfect, but we have never had to put a wall up to keep our people in, to prevent them from leaving us. [...] All free men, wherever they may live, are citizens of Berlin, and therefore, as a free man, I take pride in the words “Ich bin ein Berliner.”¹⁷

Talen i Berlin er formentlig Kennedys mest berømte og oftest citerede tale. Det er ikke så mærkelig med tanke på den sublime ”sound bite”, der afslutter præsidentens mindeværdige tale om vanviddet ved muren i Berlin. Den tale står som et højdepunkt i den oratoriske kolde krig mellem efterkrigstidens supermagter.

Men hans måske allerbedste tale blev afholdt et par uger før talen i Berlin. Den 10. juni 1963 talte Kennedy ved American University i Washington D.C. Ifølge Ted Sorensen, der som medarbejder i Det Hvide Hus stod bag mange af talerne, var denne tale ved American University en af de bedste og vigtigste, Kennedy nogensinde holdt.¹⁸ Baggrunden for talen var en historisk aftale med Sovjetunionen om et stop for atomprøvesprængninger. En aftale der efter Cuba-krisen skulle sætte en stopper for våbenkapløbet mellem de to supermagter. Kennedy talte med erfaringerne fra Cuba-krisen i frisk og frygtindgydende erindring:

”In the final analysis, our most basic common link is that we all inhabit this small planet. We all breathe the same air. We all cherish our children’s future. And we are all mortal.”¹⁹

Denne tankevækkende og nærmest uhyggeligt profetiske tale står som et monument over præsident Kennedys egen udsatte position og dødelighed. En præsident der hele livet igennem kæmpede en indædt kamp mod sygdom og smerter, og som for altid har fundet sin mytologiske plads sammen med alle de andre helte, der døde alt for unge. På grund af den lange kamp med evindelige helbredsproblemer havde han et meget direkte og eksplicit forhold til sin egen dødelighed – helt op til den skæbnesvangre dag i Texas.

Noter

- ¹ Jim Marrs: "Crossfire", side 2.
- ² Ted Widmer, Ted: "An Unfinished Life: Profile in Courage", fra The New York Times den 8. juni 2003.
- ³ William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 56-68.
- ⁴ Ibid, side 113-115.
- ⁵ Curt Genry: "J. Edgar Hoover – The Man and the Secrets", side 467-469.
- ⁶ William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 121.
- ⁷ Ibid, side 56.
- ⁸ William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 89.
- ⁹ John F. Kennedy i sin indsættelsestale i Washington D.C. den 20. januar 1961. Her citeret fra "Let the word go Forth" af Theodore C. Sorensen, side 13.
- ¹⁰ Ibid, side 14. Som et lille kuriosum skal det med, at Kennedy selv i sidste øjeblik ændrede sætningen, således at "will do" blev til "can do". William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 128.
- ¹¹ William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 126. Det korrekte citat er: "You know, Ike never briefed me about Vietnam".
- ¹² Ibid, side 137.
- ¹³ Ibid, side 136.
- ¹⁴ Vernon Loeb: "Soviets Knew Data of Cuba Attack". Artikel i Washington Post den 29. april 2000.
- ¹⁵ William Manchester: "One Brief Shining Moment", side 136. Nixon til "Readers Digest".
- ¹⁶ Ibid, side 137.
- ¹⁷ John F. Kennedy ved Rådhuset i Vest-Berlin den 26. juni 1963. Her citeret fra "Let the word go Forth" af Theodore C. Sorensen, side 327 og 328.
- ¹⁸ Theodore C. Sorensen: "Let the word go Forth", introduktionen side 11-15.
- ¹⁹ John F. Kennedy ved American University i Washington D.C. den 10. juni 1963. Her citeret fra "Let the word go Forth" af Theodore C. Sorensen, side 286.